

Inkludering av flerspråklige barn i leken

Hva gjør pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i leken?

Patricia Lindman

Kandidatnummer: 4007

Bacheloroppgave

BHBAC3920

Arbeid med barn i et internasjonalt perspektiv

Trondheim, 22.05.20

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Valg av tema	3
Problemstilling	4
Begrepsforklaring	4
Oppbygging av oppgaven	5
Teori	6
Inkludering – et mangfoldig begrep	6
Den viktige leken	7
Voksenrollen i lek	9
Minoritetspråklige barn i leken	11
Metode	13
Valg av metode	13
Intervju som metode	14
Metodekritikk	14
Etiske hensyn	15
Analyse og drøfting av funn	16
Voksenrollens betydning for inkludering i lek	16
Lekens egenverdi	19
Utfordringer med inkludering av flerspråklige barn i leken	22
Hva jeg kunne ha gjort annerledes	25
Kritisk til min tolkning av informantens svar	25
Konklusjon og oppsummering	26
Litteratur	29
Vedlegg	31
Intervjuguide	31
Samtykkeskjema	33

Innledning

Valg av tema

Når jeg skulle velge temaet mitt for bacheloroppgaven var jeg usikker på hva jeg ville undersøke. Jeg måtte tenke på hva jeg brenner for og hva jeg vil skrive om. Etter praksis på utveksling i Spania visste jeg med engang hvilket tema jeg ville utforske. Inkludering av flerspråklige barn i leken. Jeg har erfart mye i praksis både i Norge og i Spania om barn som ikke kan fellesspråket som dette fort ut av leken. Som flerspråklig selv, vet jeg hvor utfordrende det kan være i samspill med andre når språket ikke rekker til.

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det blant annet at barnehagen skal bruke mangfold som ressurs og inkludere alle barn uansett bakgrunn, språk, etnisitet, kjønn og funksjonsevne. Barn som er flerspråklige trenger virkelig å bli inkludert og satt pris på for den de er. Slik at de får et godt selvbilde og kan være stolt av seg selv. Med tanke på utvikling, miljø og mennesker i bevegelse så kommer vi til å se en stor økning av familier med utenlandsk bakgrunn til Norge. Familier som nødvendigvis ikke har norsk som første språk. Da er det viktig at barnehagen er en god støttespiller for disse familiene, spesielt til barnet som står helt alene i starten. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9)

Berit Zachrisen (2015) skriver i innledningen til boka si «Like muligheter i lek?» at «Det å få delta i lek er blant annet viktig for å føle seg sosialt inkludert og akseptert og for å etablere seg og vedlikeholde vennskap.» (Zachrisen, 2015, s. 11) Lek er en stor og viktig del av barndommen, både det å leke for seg selv og med andre. Barn skaper lekeverdener sammen for å utforske og for å få en dypere forståelse for ulike fenomener i verden. (Öhman, 2012, s. 101) Temaet i bacheloroppgaven min ble da inkludering i lek med flerspråklige barn, der jeg vil undersøke hva pedagogisk leder gjør for å inkludere minoritetsspråklige barn i leken. Både lek og inkludering er en stor del av barnehagehverdagen, alle barn har rett til å bli sett og hørt og akseptert for den de er. Derfor mener jeg at dette er et interessant tema som jeg vil undersøke mer om og et relevant tema for dagens samfunn og barnehageprofesjonen.

Problemstilling

Valg av problemstilling var en utfordrende oppgave. Etter 2,5 år med teoretiske og praktiske studier har jeg tilegnet meg kunnskap, ferdigheter og kompetanse om barnehageyrket. Først måtte jeg tenke hva jeg hadde lyst til å finne ut. Jeg jobbet litt frem og tilbake med temaet for å finne den rette for meg. Til slutt fant jeg det spørsmålet jeg ville besvare gjennom bacheloroppgaven. Jeg har valgt en problemstilling som interesserer meg og som motiverer meg til å drøfte for å kunne besvare den. (Bergsland & Jæger, 2014, s. 58)

Den endelige problemstillingen ble:

Hva gjør pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i leken?

Begrepsforklaring

I dette avsnittet vil jeg forklare et par begreper som jeg bruker kontinuerlig i oppgaven. Inkludering er et begrep som har stor betydning for min problemstilling, det er begrep som ofte blir nevnt i teksten. Jeg vil i teorien definere begrepet slik andre har definert det, men det jeg mener med inkludering er at alle skal føle seg som en del av fellesskapet, føle at man har en betydning, en verdi.

Gjennom hele oppgaven bruker jeg både minoritetsspråklige barn og flerspråklige barn. Grunnen til dette er for å få mer variasjon og flyt i kapitlene. Begrepene har ulike definisjoner, men betyr for så vidt det samme. Det jeg mener med begge begrepene i oppgaven, er barn som ikke har norsk eller fellesspråket som morsmål eller første språk. Når jeg analyserer og drøfter funnene mine bruker jeg informantene, pedagogisk leder og vedkommende. Dette er for å vedlikeholde anonymiteten og for å få mer flyt i teksten.

Oppbygging av oppgaven

I kapitel 2 redegjør jeg for det teoretiske grunnlaget som jeg støtter oppgaven mot. Først tar jeg for meg teori om begrepet inkludering og hva det betyr for barnehagen. Der bruker jeg teori fra blant annet Kjell Arne Solli, Espen Egeberg fra Statlig spesialpedagogisk tjeneste, Merete Moe og Marit Lillegård Valseth. Videre nevner jeg hvor viktig leken er ifølge Margreta Öhman, Hildegunn Fandrem og Odd Haugstad. Når jeg belyser teori om voksenrollen i leken anvender jeg meg også av Margreta Öhman, Hildegunn Fandrem, Ane Bergersen, Statped og NOU. I siste delen av teorikapitlet beskriver jeg minoritetsspråklig barn i leken der jeg blant annet støtter meg på teori fra Nina Braadland og Berit Zachrisen.

I kapitel 3 gjør jeg rede for metodevalget mitt og mine kritiske tanker rundt det, samt hvilke etiske hensyn jeg har overholdt for å vedlikeholde anonymiteten til informanten min.

I kapitel 4 analyserer jeg funnene min, samt drøfter de knyttet opp imot relevant teori fra det teoretiske grunnlaget mitt.

I kapitel 5 reflektere jeg over hele prosessen om prosjektet mitt og vurderer hva jeg kunne gjort annerledes.

I kapitel 6 konkluderer jeg funnene knyttet til problemstillingen min og oppsummerer hele oppgaven.

Helt til slutt har jeg lagt ved litt av samtykkeskjemaet som jeg sendte til informanten og intervjuguiden.

Teori

Hva gjør pedagogiske leder for å inkludere flerspråklige barn i leken?

I det kommende kapitlet skal jeg redegjøre for teorien som jeg har valgt som mitt teoretiske grunnlag. Jeg har valgt teori som er relevant for mitt tema og min problemstilling. Jeg har valgt å dele teorien opp i fire avsnitt: inkludering – et mangfoldig begrep, Den viktige leken, voksenrollen i lek og minoritetsspråklige barn i leken. Grunnen til dette er for å kunne drøfte og analysere funnene mine i lys av relevant teori, slik at jeg kan besvare problemstillingen min.

Inkludering – et mangfoldig begrep

Med tanke på hvor relevant begrepet inkludering er i forhold til min problemstilling, har jeg valgt å ta med flere definisjoner på hva det menes med inkludering, da spesielt i barnehagen. Det er viktig for meg å belyse inkludering i teori delen, slik at jeg kan drøfte og sammenligne funnene mine opp imot teorien. Egeberg (2019) skriver at inkludering kan defineres og brukes på mange ulike måter, men at det først og fremst innebærer at alle skal høre til og delta i læringsfellesskapet i barnehagen. Han skriver at det handler om å være sosial sammen med andre, samt delta aktivt i læring av felles faglige og kulturelle kunnskaper. Det kreves godt gjennomført organisering og tilretteleggelse for at dette skal være mulig å gjennomføre i praksis. (Statped, 2020)

Kjell Arne Solli derimot (2014) poengterer at barnehagen i Norge har endret tilbudet drastisk på kort tid, som gjør at barnehagen rommer det mangfoldet og variasjonen som preger barn i Norge. Derfor er det viktig at alle parter bidrar til en inkluderende barnehage. (Solli, 2014, s.105) Det står det også i Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, at barnehagen skal være et inkluderende fellesskap og verdsette hvert enkelt barn.

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8)

Videre definerer Solli (2014) hva inkludering er. Han sier det er et begrep som er avansert og som kan bety så mangt. Rasjonelt kan inkludering defineres med deltakelse, tilhørighet og medvirkning i forhold til barnehagens hovedaktiviteter som er omsorg, lek og læring. Når det kommer til barn og inkludering, så er barn i situasjoner der de går inn og ut av inkluderende og ekskluderende prosesser gjennom hele barnehagehverdagen. Fellesskap er et sentralt begrep når det kommer til inkludering i barnehagen. Det handler om hva slags samspill barna er en del av og hvilke personer de er sammen med. Fellesskapet i barnehagen er essensielt for at enkelt barnet skal få et betydningsfullt liv og føle på følelsen av å bety noe. Barnehagen

danner et omsorgsmiljø og et læringsmiljø der forskjellige individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er annerledes. (Solli, 2014, s.107)

Moe & Valseth (2014) definerer en inkluderende barnehage slik: «En inkluderende barnehage har fokus på møte mellom individet og samfunnet med respekt for mangfold, variasjoner og ulikheter.» (Moe & Valseth, 2014, s.354) De mener at forskjellen skal verdsettes og at alle barn skal bli sett på som likeverdige. En inkluderende virksomhet skal kunne legge til rette for at miljøet passer alle barn, uansett funksjonsmuligheter. Som sagt tidligere, er inkludering et mangfoldig begrep som er vanskelig å gi en bestemt definisjon på. Jeg har valgt å ta med disse definisjonene i oppgaven min for å få en mer utdypende oversikt over begrepet.

Den viktige leken

Lek har en stor del i min problemstilling, så for å kunne drøfte funnene mine og besvare problemstillingen min, mener jeg det er viktig å se på hvor sentral leken er for barn. I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver fremgår det at leken skal ha en viktig plass i barnehagen og at lekens egenverdi skal anerkjennes. Det står også at leken skal gi muligheter for utvikling, læring og sosiale og språklige samspill. Samt at alle barn skal få oppleve glede, mestring, spenning, humor og engasjement alene og sammen med andre, gjennom leken. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.20) I følge Öhman (2012) har leken flere egenverdier, barn leker fordi det gir dem en glede. En glede av å leke sammen med andre barn, men også en glede som fører til motivasjon. Motivasjon til å fortsette å leke, samt livsmotivasjon videre i livet. Leken er viktig for den psykiske helsen til barnet. (Öhman, 2012, s.100)

Hun beskriver også hvordan barn skaper lekeverdener. De lager en verden og fordeler roller, de lager noe som bare er sitt eller noe som de deler med andre. Uansett så er disse lekeverdener utrolig viktige for hvert enkelt barn. En lekeverden forandres og utvides stadig, spesielt da om man deler lekeverden. Det er mye som skal til for et barn å dele sin verden med et annet barn, nemlig fordi de må være enige og ha samme indre bilder som de kan handle ut ifra. En felles lekeverden er det som gjør at barn skaper et bånd med hverandre. Det som er problemet med lekeverdener i følge Öhman (2012) er at de blir fort svekket og er enkle å ødelegge. Det er mye i rundt som kan bryte ned lekeverdener, slik som urolighet, støy og for mange barn i samme rom. Det skal veldig lite til, noen ganger kan det være en liten rørelse

eller en liten kommentar som ødelegger leken. Det er grunnen til at barn beskytter lekeverdenene sine mot inntrengning. (Öhman, 2012, s.102)

I boka «Utvikling, lek og læring» skriver Hildegunn Fandrem hvordan språket har en viktig betydning for samvær og samspill i lek. Klarer man å mestre normene for hvordan man kommer inn i leken, hvordan man avviser andre, hvordan man blir avvist selv og hvordan man bygger videre, er det enklere å forplikte seg og bli anerkjent, som vil si integrert. Hun skriver også hvilke viktige egenskaper en må ha for å bli med på leken. Barnet må kunne å forhandle og argumentere for sin rett til å være med. Med nonverbalt språk har man mindre sjanse for å slå gjennom og få være med i leken. Dette kan være handlinger slik som slåssing, slåing, løping og skubbing. Språklige handlinger og forhandlinger er en mer anerkjent form for kommunikasjon. Språket har mye å si for inkludering i leken, som kan gjøre det vanskeligere for minoritetsspråklige barn i barnehagen. (Fandrem, 2014, s.282)

Videre skriver Fandrem (2014) hvordan leken blant flerspråklige barn ble mest fokusert på inkludering og ikke fordypning, i forhold til leken med enspråklige barn. Grunnen til dette var fordi flerspråklige barn kunne bli med på en aktivitet, men ettersom de ikke mestrer språket så godt, klarte de ikke å gå inn i diskusjoner som fører til at de forsvinner ut av leken noenlunde fort. Brist på felles språk blant barna, gjør at det blir krevende for minoritetsspråklige barn å fastholde lengre lekeforløp. (Fandrem, 2014, s.283)

Rolleleken er en sentral del av leken, det er da barnet får mulighet til å bruke nye ord inn i en språklig dialogsituasjon. En effektiv metode innenfor språkinnlæringen er rollespill, slik som familie og hus. Det sies at rolleleken er den essensielle formen for lek sett i et språkutviklingsperspektiv. Barnet tar i bruk sitt hele selv, kroppen, stemmen og sjelen. Rolleleken er ofte en naturlig uttrykksform for barn. (Haugstad, 2014, s. 43) Öhman (2012) beskriver rolleleken som en symbollek, et universelt fenomen, å transformere seg i leken. Å late som om man er noe annet, bruke fantasien sin og omgivelsene sine til inspirasjon for å skape en lekeverden. Barna bruker fantasien sin etter erfaringer, opplevelser og kunnskap innenfor sin kulturelle sammenheng til å skape en late som verden. Det er stor variasjon mellom forskjellige barn og mellom forskjellige kulturer, på hvordan rolleleken lekes. Det er de tradisjonene som ligger i kulturen, rolleleken kommer til uttrykk på forskjellige måter. (Öhman, 2012, s. 121-122)

Voksenrollen i lek

For å kunne undersøke hva pedagogisk leder gjør for å inkludere flerspråklige barn i leken, må jeg belyse teori om voksenrollen i lek. Hva som kreves fra personalet og hvordan man kan tilrettelegge for inkludering i lek. I boka «Det viktigste er å få leke» av Margareta Öhman (2012), står det at barna trenger de voksne for å få muligheten til å leke. Det er sammen med de voksne barn lærer hvordan man leker rolleleker som er den essensielle leken i livet, men også den vanskeligste. Den voksne skal fungere som aktive og engasjerte ledsagere i barnas lek. (Öhman, 2012, s.19)

Öhman (2012) belyser viktigheten av leken når hun beskriver den terapeutiske verdien. Som skrevet tidligere, leker barn fordi det er gøy og de leker det de er kjent med. De leker for å føle seg kompetente og for å utforske sin egne verden og omverdenen. Barn leker også det de er redde for, de bearbeider skumle fenomener som de synes er ubehagelige å tenke på. Dette gjør de gjennom lekens trygge rammer for å gjøre om det farlige og utrygge til noe mer betryggende. De barna som da ikke leker, slik som flerspråklige barn som ikke får delta på grunn av talespråket, får ikke brukt leken på denne terapeutiske måten. De får heller ikke kjent følelsen av å være en del av fellesskapet og delaktighet gjennom leken. Öhman (2012) påpeker da hvor viktig barnehagelæreren sin rolle er her. (Öhman, 2012, s. 217)

I følge Hildegunn Fandrem (2014) må man starte tidlig med tiltak dersom man ønsker at flerspråklige barn skal ha like gode muligheter som enspråklige barn. Hun skriver også at i en studie fra Melby-Lervåg og Lervågs (2013) viser resultatene at flerspråklige elever har et dårligere ordforråd på skolespråket i forhold til enspråklige elever. Dette er grunnen til at man må starte tidlig med å støtte minoritetsspråklige barn, slik at de får en like god fremtid som barn uten innvandrerbakgrunn. (Fandrem, 2014, s.270)

Fandrem skriver videre om hvor viktig omsorgen er for at minoritetsbarn skal føle en tilhørighet eller tilknytning til barnehagelærere og barnehagen. God verbal kommunikasjon spiller en essensiell rolle for pedagogens opplevelse av nærhet for flerkulturelle barn. (Fandrem, 2014, s.281) På grunn av de ulike kulturene som minoritetsspråklige barn har, kan de virke mer uinteressante til andre barn når de ikke helt forstår seg på lekekulturen barnehagen har. Det er her ifølge Fandrem (2014), barnehagelærerens rolle har mye å si. Her blir det de voksnes oppgave å gjøre barna mer interessante for hverandre. Det kreves mye av barnehagelæreren for å inkludere alle barna i leken, spesielt med ulike kulturer og mangel på fellesspråket. Dette medfører at barnehagelæreren har kjennskap til hvilke egenskaper hvert

enkelt barn har å bidra med til fellesskapet, for å så legge til rette for det. Det er slik fellesopplevelser frembringes. (Fandrem, 2014, s.283)

For at personalet i barnehagen skal kunne tilrettelegge for inkludering hos alle barn, må man organisere hverdagen slik at alle kan delta i fellesskapet hvor alle barns språklige, kulturelle og erfaringsmessige tilhørighet og bakgrunn både inkluderes og verdsettes. For å inkludere kreves det av de voksne legger til rette for aktiv dialog og samhandling med andre. Den voksnes rolle blir å støtte og få barna til å akseptere sine egne ferdigheter, erfaringer og språkferdigheter. Slike tilretteleggelser vil gi god innflytelse for alle andre barn i barnehagen, der ulike erfaringer læres og flere språk inkluderes i det pedagogiske arbeidet. (Statped, 2020)

For at flerspråklige barn skal kunne føle på mestringsfølelse og ivareta motivasjon har de behov for en god start i barnehagen. Det vil si muligheter for å kunne bruke sine egne erfaringer, språk og kultur og få anerkjennelse for det. De har behov for at de voksne i virksomheten gir dem mulighet til å få vise hvem de er ut ifra deres kulturelle bakgrunn. En måte for personalet å utføre nettopp dette er samtaler med foreldre, foresatte og barna. Det gir fine muligheter til å bli kjent med språkkunnskaper, interesser og erfaringer til barna. På den måten kan man legge til rette for en felleskultur og inkluderende identitet for alle.

Tilrettelegging for aktiviteter og lek med andre barn med støtte fra de voksne, vil kunne gi muligheter for økt trygghet og kommunikasjon og samspill med norskspråklige barn. Faste rutineaktiviteter slik som spising, tegning, lesing av bok og leking er gode forutsetninger for flerspråklige barn å lære essensielle samspillsferdigheter og språk i samvær der tilhørighet og dialog vektlegges. (Statped, 2020)

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver fremgår det «Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.9) Personalet har ansvar for at alle barn uansett kjønn, funksjonsnivå og familiebakgrunn skal få oppleve at de selv og alle andre i barnehagen er betydningsfulle mennesker for fellesskapet. De ansatte skal møte barna med omsorg og respekt, samt bidra til at læringsmiljøet byr på utfordringer som passer til hvert enkelt barn. (NOU, 2010, s.100)

Minoritetsspråklige barn i leken

Jeg har også valgt å ta med teori om minoritetsspråklige barn i leken, da dette er veldig relevant til problemstillingen min. Begrepet minoritetsspråklige barn vil si barn med et annet morsmål enn norsk, svensk, dansk, samisk og engelsk. Disse barna snakker vanligvis et annet språk hjemme enn det språket som snakkes i barnehagen. Minoritetsspråklige barn er den betegnelsen som oftest brukes i offentlige dokumenter i barnehagen. (Fandrem, 2014, s.271) Minoritetsspråklige barn har oftest en annen kulturell bakgrunn, enn det etniske norske barn har. Når de ansatte skal legge til rette for et inkluderende fellesskap og støtte alle barn ut ifra deres kulturelle og individuelle erfaringer, er det sentralt å ha kunnskap om egen kulturell bakgrunn og andres. Kultur er de verdiene, normene, holdningene, ferdighetene, oppfatningene og væremåtene en person tilegner seg fra generasjon til generasjon. Det er hvordan samfunnet og de menneskene rundt oss, påvirker vår væremåte. Kultur er hvordan en ser på verden, idealer og uttrykk, og hvordan alt dette skapes og deles blant mennesker i et samfunn. (Bergersen, 2017, s. 14)

For å uttrykke følelser, tanker og beskrive verden vår, anvender vi oss av språket. Språket har utrolig mange ulike uttrykksfunksjoner og variasjoner, det er ikke bare prating. Hvordan vi bruker språket varierer fra person til person og kultur til kultur. Alle starter med læringsprosessen fra vi er født og vi lærer hvordan vi kan bruke språket i samspill med andre. For å kunne være en likeverdig og aktiv medspiller i et sosialt samspill må vi ha samme forståelse om fellesspråket. Språk er en kode som både avsender og mottaker må kjenne til. (Braadland, 2005, s. 17)

Tegn-til-tale er en forenklet kommunikasjons metode, med bruk av ett eller to tegn i hver setning. I følge Braadland (2005) er hensikten med tegn-til-tale å få i gang et samspill og en kommunikasjon. Altså ikke bare tegnspråk og ikke bare talespråk, men en blanding av begge for å gjøre det enklere for samspillet å forstå. Tegn-til-tale brukes som et midlertidig hjelpemiddel for å støtte og lære talespråket, det skal tydeliggjøre og understreke talespråket. (Braadland, 2005, s. 21-22)

Det som skjer når barn med ulik etnisk bakgrunn møtes i lek er at de tar med seg ulike erfaringer, både når det kommer til det materielle og immaterielle fantasier. Hvilke fantasier som blir prioritert i samspillet vil ha mye å si for hvilke erfaringer som kan tas i bruk. Alt dette vil ha stor betydning for hvilke posisjoner den enkelte har muligheter for å innta på lekearenaen. I slike situasjoner som dette har makt mye å si. (Zachrisen, 2015, s.29)

Berit Zachrisen (2015) har i sin studie identifisert fire posisjoner på interetnisk lekearenaer. De fire posisjonene kaller hun en følgende posisjon, en førende posisjon, likestilte posisjoner og potensiell deltaker posisjonen. En førende posisjon er en posisjon med betraktelig innflytelse i lekearenaen, spesielt da når det gjelder lekens innhold og ideer. I en slik posisjon er det store muligheter for selv- og medbestemmelse, samt muligheter til å prøve ut nye og egne ideer og teste lederegenskaper i samspillet. Denne posisjonen medfører også en stor del ansvar for å organisere hele aktiviteten, som kan bygge opp en forventning fra de andre barna. (Zachrisen, 2015, s.33)

En følgende posisjon derimot vil være en posisjon med mindre innflytelse til leken. Det kan innføre en viss selvbestemmelse, men ikke medbestemmelse. Det er posisjon med lite ansvar for organiseringen, men muligheter for å innhente kunnskap om leketemaet, regler for samspillet og kommunikasjonsformer knyttet til lek. En likestilt posisjon er relativt likestilt i leken når det kommer til innflytelse i samspillet. Aktørene har mulighet til både selvbestemmelse og medbestemmelse over lekens utvikling. I interetniske leke situasjoner vil likestilte posisjoner være attraktive for aktørene. Spesielt da grunnleggende temaer i barns samspill, er kontroll over eget liv og et ønske om å dele slike opplevelser med andre. (s.33)

Den fjerde og siste posisjonen Zachrisen (2015) nevner er potensiell deltaker, som vil si en posisjon som er utenfor eller helt på utsiden av en lekearena. Det er en posisjon der det er mulighet for observasjon. Observere leken og se hva slags kunnskap som aktørene har, og hvilke kompetanser som etterspørres. Venting på en invitasjon eller mulighet til deltakelse i leken er det som skjer i denne posisjonen. Når interetniske barn leker i ulike posisjoner får de ulike erfaringer knyttet til selvbestemmelse og medbestemmelse og ulik grad av ansvar. Det å få delta i lek, uansett posisjon, gir mange muligheter til erfaringer med kompetanser i lek, ulike regler for lekende samspill og aktuelle leketemaer. Det er viktig for barn å få bli inkludert i leken, uavhengig av posisjon. (Zachrisen, 2015, s.34)

Zachrisen (2015) skriver hvor viktig vennskap er for barn i barnehagealder. Det å etablere og vedlikeholde venner og vennskap handler ikke bare om å mestre dominerende språkkoder, men også om det barna snakker om og innholdet i språket, samt det de refererer til. For at minoritetsspråklige barn skal få mulighet til lek og vennskap på tvers av språklige og kulturelle skiller, kreves det at personalet er tilstede. Det krever at personalet har kompetanse om og forståelse for lek, evne og vilje til å ta ansvar for det som skjer på lekearenaen. (Zachrisen, 2015, s.44)

Metode

Valg av metode

Kvalitativ metode var det jeg valgte å bruke i denne oppgaven. Grunnen til at jeg valgte en kvalitativ metode er for å kunne gå mer inn i dybden på det jeg vil ha svar på. Det fokuseres mer på hverdagslige situasjoner og hvordan mennesker opplever ulike fenomener. (Bergsland & Jæger, 2018, s.67)

Metoden jeg har valgt for å samle datamaterialet er intervju. Planen fra starten var egentlig å ha observasjon og intervju, da det hadde vært den mest effektive måten for å få svar på problemstillingen min. Slik ble det altså ikke på grunn av pandemien COVID-19 som gjorde at nesten alt i samfunnet ble stengt, da inkludert barnehagene. Dette konkluderte med en utfordring som måtte løses ved å endre fremgangsmåten i oppgaven min. De retningslinjene som staten kommer med skal man selvfølgelig følge, så det resulterte i at jeg hadde et intervju over Skype med en pedagogisk leder i en barnehage.

I forkant av intervjuet, konstruerte jeg en intervjuguide som til slutt ble godkjent av mine veiledere. En intervjuguide skal ha essensielle temaer og spørsmål for å kunne dekke viktige områder som skal gi meg den informasjonen jeg trenger. (Dalen, 2011, s.26) Jeg jobbet hardt med den til jeg følte at jeg hadde fornuftige spørsmål som informanten kunne svare utdypende på, slik at jeg fikk datamaterialet til å svare på problemstillingen min. Etter jeg hadde utført intervjuet, måtte jeg vurdere materialet mitt. Var det nok eller må jeg se om jeg kan få et intervju til eller finne enda en informant. Etter grundig vurdering og analyse av materialet, konkluderte jeg med at jeg hadde fått den informasjonen jeg trengte for å kunne svare på problemstillingen min. Materialet jeg har samlet inn skal jeg senere legge frem resultatene fra og drøfte knyttet til problemstillingen.

Jeg har anvendt meg av kvalitativ analyse der jeg har tolket datamaterialet fra intervju med informanten ved hjelp av fargekoding. Det vil si at jeg har fortolket empirien til informanten, altså erfaringene informanten har erfart knyttet til forskningsspørsmålene i intervjuguiden min. Til slutt har jeg fordelt de mest aktuelle funnene i ulike kategorier. (Thagaard, 2009, s. 171-172) Jeg har lest nøye gjennom materialet og sortert ut 3 kategorier som jeg vil fokusere nærmere på. De kategoriene jeg har valgt er lekens egenverdi, voksenrollens betydning for inkludering i lek og utfordringer med inkludering av flerspråklige barn i leken. Jeg valgte disse 3 kategoriene fordi de er relevant til problemstillingen min. Gjennom å analysere og tolke disse temaene fra intervjuet besvarer jeg oppgaven min.

Intervju som metode

Intervju er en kvalitativ forskningsmetode som vil si å undersøke personers erfaringer og opplevelser innen et bestemt tema. Målet med intervju er å anskaffe utdypende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike situasjoner i livet. (Dalen, 2011, s.13) En slik forskningsmetode vil være relevant for min oppgave da min problemstilling spør etter hva en pedagogisk leder gjør for å inkludere flerspråklige barn i leken. Jeg ville utvikle en forståelse for hvordan vedkommende har erfart og opplevd minoritets språklige barn i barnehagen, da spesielt i leken.

Et semistrukturert intervju er en samtale mellom jeg som forsker og informanten, men det er jeg som styrer samtalen. Jeg lyttet godt til informanten og prøvde mitt beste på å få den informasjonen jeg trengte for å løse oppgaven min. (Bergsland & Jæger, 2018, s.73)

Metodekritikk

Metoden jeg til slutt måtte nøye meg med, er jeg litt kritisk til. For å få best mulig materiale for å besvare problemstillingen min så er ikke et intervju over Skype ideelt. Intervju over Skype er ikke optimalt da jeg egentlig skulle ha observasjon og intervju i barnehagen. Det hindrer meg i å bli kjent med informanten på en slik måte at vi kan få en relasjon som gjør det lettere å ha en utdypende samtale. Jeg er kritisk til metoden min fordi jeg ikke får opplevd kroppsspråket til informanten slik jeg hadde fått gjort i et personlig møte.

Jeg var kritisk til tanken av å bare ha et intervju med et intervjuobjekt. Planen var da å se an etter møte med informanten, og se om jeg trenger flere informanter eller enda et intervju. Etter å ha hatt intervjuet så jeg at jeg fikk samlet nok datamaterialet med et intervju, slik at jeg kan besvare problemstillingen min og oppgaven. Det er et bevisst valg jeg tok og føler meg fornøyd med intervjuet og funnene jeg har analysert.

Etiske hensyn

Jeg har valgt å kalle intervjuobjektet mitt for informant, vedkommende og pedagogisk leder i oppgaven, slik at identiteten holdes anonym. Jeg har ikke oppbevart sensitiv informasjon om vedkommende, dette er for å minimere sjansene for at identiteten blir avslørt. Før jeg startet intervjuet med min informant, sendte jeg ut et samtykkeskjema der det står hva oppgaven min går ut på og at informanten kan trekke seg når som helst. I samtykkeskjemaet skrev jeg en utdypende beskrivelse av hele prosjektet, og hva slags metode jeg skulle bruke og hvor lang tid det skulle ta for informanten. Under intervjuet hadde jeg en sekretær som skrev ned alt som ble sagt i samtalen, som jeg senere gikk over for å finpusse.

Analyse og drøfting av funn

I analysen vil jeg drøfte mine funn ut ifra de teoretiske perspektivene, som nevnt tidligere. Jeg har undersøkt de funnene som er relevant til min problemstilling.

Hva gjør pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i leken?

Voksenrollens betydning for inkludering i lek

Informanten forklarer i intervjuet hvor viktig det er for de ansatte å jobbe med begrepet vennskap. Når det kommer til tilretteleggelse for flerspråklige barn i leken sier informanten dette:

«Barnehagen arbeider med et grunnsyn som vektlegger vennskap. Vi jobber hele tiden med vennskap, hva gjør vi for å være en god venn. Barn har mang teknikker på det å avvise andre, de vet de ikke har lov til å si «Du får ikke leke med meg», fordi det er så konkret.»

Zachrisen (2015) påpeker hvor viktig det er å danne vennskap i tidlig alder. Det informanten sier om de ansatte i barnehagen, er at de arbeider kontinuerlig med å synliggjøre for barn hva en god venn er, men også hvor mange ulike måter man kan avvise noen på. En måte å tolke utsagnet til vedkommende, er å vite betydningen av vennskap så tidlig som mulig.

Vedkommende mener det er sentralt å presentere for barna hva begge deler går ut på, slik at barn forstår konsekvensene av deres handlinger ovenfor andre. Det informanten nevner i intervjuet samsvarer med det Zachrisen (2015) poengterer. Hun sier blant annet hvor viktig det er for barn å etablere vennskap for å kunne mestre språkkoder og se språkets betydning. Informanten sier at dette er grunnleggende temaer som barnehagen jobber aktivt med. Dette er altså noe som pedagogisk leder gjør for å inkludere flerspråklige barn i leken. Siden vennskap og samspill med andre barn er så essensielt for barn i barnehagealder, mener vedkommende at det er sentralt at de ansatte synliggjør hva en god venn er. Dette er noe Zachrisen (2015) hevder er spesielt grunnleggende for flerspråklige barn i leken. Hun mener det å skape bånd med andre barn er en god mulighet for å mestre talespråket bedre. Med tanke på minoritetsspråklige barn er vennskap nødvendig for å kunne lære seg det kulturelle og språklige innholdet i leken. Ifølge funnene mine og teoriene som belyst tidligere, samsvarer store deler av det Zachrisen (2015) og informanten tar opp. Slik informanten sier, er det viktig at personalet legger til rette for barn som trenger støtte. (Zachrisen, 2015, s. 44)

I henhold til min egen praksiserfaring kan Zachrisen's (2015) redegjørelse være utfordrende. Det er ikke alltid like lett å gjennomføre slike tiltak i en hektisk barnehagehverdag. Zachrisen (2015) poengterer sammenhengen mellom vennskap og inkludering. Dersom flerspråklige barn ikke etablerer vennskap i starten, kan det bli vanskeligere for dem å delta i leken. Pedagogisk leder forklarer videre hvor viktig det er å arbeide med språket hos de barna som ikke har fellesspråket som morsmål. De jobber med språkstimulerende aktiviteter der de anvender seg av konkrete, boklesing og forutsigbare hverdagsrutiner. Vedkommende forklarer hvordan de bruker tegn-til-tale som et aktivt hjelpemiddel, som ikke bare er lønnsomt for minoritetsspråklige barn, men også for hele barnegruppa. Pedagogisk leder ser dette som en mulighet til et inkluderende felleskap. Det informanten nevner her samsvarer med teorien til Braadland (2005). Hun hevder læren av tegn-til-tale til hele barnegruppa sammen, fører til et mer inkluderende læringsmiljø. Dette sier hun hjelper de barna som sliter med forståelse for fellesspråket og de som sliter med å forstå innholdet i leken. Informanten nevner selv hvordan tegn-til-tale hjelper med lære av begreper og ord fortere. Et eksempel pedagogisk leder har observert selv er barns evne til å inkludere flerspråklige barn via tegntiltale på lekearenaen. Slik informanten beskriver mulighetene med tegn-til-tale kan det støttes opp imot det Braadland (2005) nevner. Hun belyser hvordan slike metoder kan være en støtte til talespråket, slik at det blir enklere å lære seg. Tegn-til-tale gjør det enklere for barn som ikke kan fellesspråket, å kommunisere og skape et sosialt samspill med andre barnehagebarn. (Braadland, 2005, s. 21) Ut ifra teorien til Braadland (2005), kan det tolkes at pedagogisk leder og personalet bruker tegn-til-tale for å legge til rette for deltakelse blant flerspråklige barn i leken.

Informanten belyser i intervjuet hvordan de anvender seg av lekegrupper. Vedkommende forklarer at de kun bruker lekegrupper når de ser at noen er utenfor eller er mye alene. Årsaken til dette er å oppnå positive leke opplevelser for barn. Vedkommende sier også at de kan gi attraktive lekematerialer til minoritetsspråklige barn for å gjøre de mer innbydende i leken. Fandrem (2014) derimot, skriver hvordan det er barnehagelærerens oppgave å gjøre barna mer interessante for hverandre. Barnehagelæreren må ha kjennskap til hvilke egenskaper hvert enkelt barn har å bidra med til fellesskapet. Hun mener det er slik positive fellesopplevelser blir til. Det barnehagelæreren må gjøre for å inkludere flerspråklige barn i leken er å ha en god verbal kommunikasjon og vise omsorg. Dette er slik at minoritetsspråklige barn skal føle en tilhørighet til barnehagelærerne og barnehagen. (Fandrem, 2014, s. 283)

«Vi tilfører lekemateriell som kanskje er litt attraktivt gjennom det minoritetsspråklige barnet.»

Informanten opplyser hvordan de ikke «kjøper in» barnet i leken, men at de bare prøver å gjøre barnet mere interessant for de andre barna. Fandrem (2014) mener personalet burde bli kjent med barna og deres personlighet for å kunne vite hva de kan bidra med til i fellesskapet. På den andre siden, sier informanten at de materialene de gir skal barna få uansett. Dette kan tolkes som en metode for å inkludere flerspråklige barn i leken. (Fandrem, 2014, s. 283)

Videre kommer informanten med flere eksempler på hva de gjør for å støtte flerspråklige barn i å delta i leken. Vedkommende sier de gjør ting forutsigbart i hverdagen, faste rutiner og dagsrytme, samlinger hver morgen der de bruker dagstavle og forklarer hva de skal gjøre. Dette samspiller med det Statped (2020) skriver om faste rutineaktiviteter. Det er slik barna oppnår gode forutsetninger for å lære flerspråklige barn sentrale samspillsferdigheter og språket i barnehagen. Det skaper trygghet og tilhørighet til barnehagen.

Ifølge funnene min mener pedagogisk leder at barnehagelærerne må tørre å være mer direkte mot de barna som kan fellesspråket og de som har mulighet til å inkludere de som er utenfor. Tørre å si ifra til dem at de skal gå og leke med de barna som er alene. Dette er ifølge informanten et tiltak pedagogisk leder gjør for å inkludere flerspråklige barn i leken, altså ved å tørre å være direkte mot de som kan fellesspråket godt. Statped (2020) belyser dette temaet ved å vektlegge personalets tilretteleggelse for inkludering hos alle barn. De ansatte må organisere hverdagen slik at alle har mulighet til å delta i fellesskapet. Hvert barns språklige, kulturelle og erfaringsmessige bakgrunn skal både verdsettes og inkluderes. Statped (2020) nevner akkurat dette med hvordan de voksne legger til rette for aktiv dialog og samhandling med andre, noe som skaper mer inklusjon blant barna. Når pedagogisk leder støtter opp barna til å være en god venn, legger de til rette for at flerspråklige barn kan bli inkludert. Man kan knytte informantens utsagn opp imot teorien til Statped (2020), da informanten mener man burde støtte de minoritetsspråklige barna ved å være direkte mot barna og be dem spørre andre barn om de vil være med på leken. Støtte opp barna til en dialog og samspill mellom hverandre. (Statped, 2020)

Lekens egenverdi

Den andre kategorien jeg har valgt å belyse er lekens egenverdi, da dette er en sentral del av problemstillingen min og barnehagehverdagen. I denne delen av intervjuet spurte jeg informanten hvordan hun definerte begrepet inkludering. Dette var det hun svarte:

«Jeg mener at med begrepet inkludering så er de likeverdige aktører, lekere. For å være inkludert så er du ønsket i gruppen.»

Inkludering er som mange andre begreper, et stort begrep som har mangfoldige definisjoner. Derimot spesifiserer Solli (2018) og Egeberg (2019) inkludering med tilhørighet og deltakelse i fellesskapet. De mener inkludering er å ha en betydning i gruppa og være likeverdige individer. Som sagt tidligere, nevner informanten at hen har observert at barn har flere ulike teknikker på å avvise andre barn i leken. Hvordan kan man da som pedagogisk leder vite om et barn virkelig er inkludert i leken eller ikke, når barn stadig vekk oppdager nye måter å ekskludere de som ikke har egenskapene eller forståelsen for innholdet i leken. På den andre siden belyser Öhman (2012) lekens egenverdi. Hun påpeker at leken har flere egenverdier, men det hun legger mest vekt på er gleden barna får av å leke. Barn leker det de er kjent med, de erfaringene og opplevelsene som de har gjennomgått i livet. Barn skaper lekeverdener som de bare deler med andre barn som har samme forståelse og motivasjon for leken. (Öhman, 2012, s. 100) Hvordan kan man da få flerspråklige barn til å delta i leken og være en likeverdig aktør hvis de ikke har de samme språklige og kulturelle egenskapene. Er barna likeverdige og ønsket i gruppen hvis det eneste de får gjøre i leken, er å observere?

I funnene mine ser jeg hvordan informanten mener barn ikke er inkludert hvis de står på sidelinjen og ser på. Informanten beskriver hvordan språket påvirker rollene i rolleleken. Det kan oppstå ujevne rollefordelinger, der flerspråklige barn ofte tildeles de språkfattige rollene. Zachrisen (2015) har ut ifra sin egen studie funnet 4 posisjoner innenfor interetniske lekearenaer. Den studien omhandler ulike posisjoner i leken hos interetniske barn. Det informanten beskriver i forhold til språkfattige roller hos flerspråklige barn om, kan knyttes opp mot den siste posisjonen, nemlig den potensielle deltaker som Zachrisen (2015) snakker om. Den potensielle deltaker er den som er utenfor lekearenaen og observerer leken. Informanten beskriver også tilfeller der flerspråklige barn ofte vil ha de språkfattige rollene eller være en potensiell deltaker. Noe som kan handle mer om delaktigheten enn at de vil ha disse rollene. Vil de ha de rollene for å kunne observere og ta inn kunnskap om innholdet i leken eller vil de ha de rollene fordi de vet det er det som må til for å bli inkludert. Mulig de

gjør som Zachrisen (2015) nevner ved å være potensiell deltaker, noe som vil si å sitte på sidebenken for å lære seg lekekulturen. Uansett hvilke roller eller posisjoner minoritetsspråklige barn velger eller får, vil de få ulike erfaringer knyttet til selv- og medbestemmelse. Det å få delta i lek, uansett rolle eller posisjon gir muligheter til erfaringer, kunnskap og samspill barn imellom. Men på en annen side, påpeker Zachrisen (2015) at det ikke spiller noen rolle hvilken posisjon eller rolle barnet har, så lenge det får mulighet til å delta i leken. Det er det viktigste for barnet. (Zachrisen, 2015, s. 34) På den andre siden, er det kanskje flere muligheter for erfaring ved en mer ansvarlig posisjon i leken, slik som førende eller likestilt.

Det å bli inkludert i leken er å få oppleve glede sammen med andre barn, ifølge informanten er barna likeverdige og ønsket i gruppen når de får delta i leken. Öhman (2012) forklarer derimot hvordan lekeverdener kan være svært personlig for et barn. Dette kan føre til ekskludering når andre barn ikke kan fellesspråket eller forstår selve lekekulturen. Dette belyser informanten i intervjuet, men det kommer frem i funnene mine at det også har mye med personlighet å gjøre. Det er ikke bare talespråket og kulturen som skaper utfordringer for minoritetsspråklige barn å delta i leken, det er også personlighet å gjøre. Öhman (2012) påpeker parallelt hvor viktig det er for barnehagelæreren å støtte barna som ikke leker, slik at de kan få oppleve den terapeutiske verdien av lek. Da leken ikke bare handler om å ha det gøy, men også om å ufarliggjøre det som føles utrygt og skummelt for barna. (Öhman, 2012, s. 217)

Som nevnt tidligere, belyser informanten hvor mye språk og personlighet har å si for inklusjon i lek. Derimot beskriver Fandrem (2014) hvor sentralt det er å kunne mestre normene og ha kunnskap om hvordan man skal oppføre seg i leken. Fandrem (2014) nevner også hvor viktig språket er for samvær og samspill i leken. Hun sier det er enklere å bli integrert i fellesskapet hvis man klarer å beherske normene. Med normene mener hun hvordan man kommer seg inn i leken, hvordan man blir avvist, avviser andre, hvordan man etablerer og vedlikeholder leken. Det er visse egenskaper barnet trenger for å bli inkludert i leken, ikke bare rollen eller posisjonen barnet får utdelt eller velger er av viktighet. Hun nevner også hvor mye språket har å si for inkludering i leken, noe som kan gjøre det vanskeligere for flerspråklige barnehagebarn. (Fandrem, 2014, s. 282) Det blir utfordrende for minoritetsspråklige barn å vedlikeholde lengre lekeforløp når de ikke kan fellesskapet godt nok til å kunne diskutere og argumentere. Dette nevner informanten som mest utfordrende for flerspråklige barn.

Da jeg spurte pedagogisk leder hva de mener et godt lekemiljø vil si, svarte hen:

«Et godt lekemiljø er at barna er inkluderende og likeverdige i leken. Et lekemiljø handler ikke om hva som er av materielle ting, det handler om å være venner, være gode med hverandre og respekt for at vi er forskjellige.»

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver påpekes det at personalet skal legge til rette for et inkluderende lekemiljø der alle barn skal få delta og oppleve glede rundt lek.

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20) Utsagnet til informanten kan tolkes slik at de ansatte og pedagogisk leder i barnehagen arbeider med å synliggjøre vennskap og et inkluderende lekemiljø. Fandrem (2014) skriver hvor sentralt det er å starte tidlig med tiltak, slik at flerspråklige barn skal føle seg som en del av fellesskapet og lekemiljøet. Altså at de skal få like muligheter i fremtiden som enspråklige barn. Etersom leken er så grunnleggende for barndommen og barnehagehverdagen, er lekemiljøet et tiltak som burde prioriteres. Informanten snakker om respekt og respekt for ulikhetene til hverandre. For at barna skal kunne lære å respektere forskjellene må, som nevnt tidligere, personalet ha kjennskap til ferdighetene, kunnskap og erfaringene til hvert enkelt barn. Dette er for å kunne støtte opp de barna som fort detter ut av leken på grunn av talespråket, ifølge Fandrem. (Fandrem, 2014), s. 283)

Utfordringer med inkludering av flerspråklige barn i leken

I min siste kategori fra intervjuet med pedagogisk leder, har jeg valgt å fokusere på utfordringer som informanten min påpekte. Jeg skal ta utgangspunkt i 3 av disse utfordringer, på grunn av relevansen knyttet til min problemstilling. Den første utfordringen jeg har lyst til å trekke frem dreier seg om selve språket i rolleleken. Det blir sagt under intervjuet at når barn kommer til en viss alder blir rolleleken mer meningsfull og har større betydning for lekemiljøet. Det som kan ses som mest utfordrende for minoritetsspråklige barn, er talespråket. Leken forandrer seg mye i løpet av barnehageårene og da er det sentralt å kunne beherske språkkodene for å bli inkludert. Pedagogisk leder ser ofte situasjoner hvor flerspråklige barn ikke forstår leken, noe som medfører at de inntar posisjonen som posisjonen potensiell deltaker og observere leken i stedet. Som sagt tidligere, er dette ifølge Zachrisen (2015) noe som fort kan skje når et barn ikke har fellesspråket som morsmål.

Haugstad (2014) påpeker også dette med hvor essensiell rolleleken er. Han sier det er da barna får mulighet til å bruke ord som de har lært i en språklig dialogsituasjon. Dette kan forstås ut ifra det informanten sier, at flerspråklige barn fort detter ut av leken. Dette blir en veldig stor ulempe for de barna som sårt trenger støtte via talespråket, da rolleleken er en kompetent metode innenfor språkinnlæringen. Haugstad (2014) belyser hvordan rolleleken er den sentrale formen for lek i forhold til språkutviklingsperspektivet. Rolleleken er på mange måter en naturlig uttrykksform for barn, da de bruker kroppen og stemmen for å uttrykke seg. (Haugstad, 2014, s. 43) Utfordringen her slik informanten legger det frem, er nok en ond sirkel som er vanskelig å bryte. Da de flerspråklige barna fort detter ut av leken siden talespråket får hovedfokus og det blir vanskelig for dem å forstå lekeinnholdet. Derfor er det grunnleggende at de voksne i barnehagen legger til rette for at flerspråklige barn skal kunne delta i fellesskapet og i lekearenaen. Slik at de kan få en god støtte til språket i tidlig alder i læringsmiljøet. Det er personalets ansvar at læringsmiljøet passer til hvert enkelt barn. (NOU, 2010, s.100)

En annen utfordring informanten nevner i forhold til rolleleken, er ulik kultur og kulturforståelse. Det blir fortalt i intervjuet at det kan være utfordrende for minoritetsspråklige barn med en annen bakgrunn og kultur å forstå den norske lekekulturen. Her er enda et utsagn fra intervjuet med pedagogisk leder:

«Kultur har mye å si fordi de ikke har vokset opp på samme plass eller har samme bakgrunn, det gjør at det blir vanskelig for dem å delta i lek.»

Ut ifra utsagnet til pedagogisk leder er det mulig å se sammenheng mellom kultur og rollelek. Öhman (2012) nevner dette om selve rolleleken. Hun sier det er store variasjoner på hvordan rolleleken lekes i forhold til ulike kulturer og erfaringer. Barn bruker erfaringer, opplevelser og kunnskap fra sin kulturelle bakgrunn til å skape en lekeverden. Det informantene nevner om observasjoner rundt rollelek er at ulike kulturer hos ulike barn, kan føre til eksklusjon hos minoritetsspråklige barn i leken. Dette sier vedkommende er på grunn av at de ikke har de samme erfaringene eller kunnskapen om den kulturelle sammenhengen. Altså de tradisjonene som ligger i den kulturen til de etniske norske barna, er de som kommer til uttrykk i rolleleken.

I følge Bergersen vil kultur bety hvordan en ser på verden, verdier og normer i samfunnet rundt oss. Vi blir påvirket av miljøet og menneskene rundt oss. (Bergersen, 2017, s. 14) Med tanke på hvor ulike vi mennesker er når det kommer til det kulturelle, ser jeg hvordan det kan være utfordrende for minoritetsspråklige barn å bli delaktig i en rollelek der de ikke kjenner til den kulturelle sammenhengen. Informanten forklarer i utsagnet hvordan hen har opplevd at ettersom de ikke har vokst opp på samme plass eller har samme bakgrunn, så blir det vanskelig for dem å bli inkludert i leken. (Öhman, 2012, s. 122) Hva er det pedagogisk leder kan gjøre for å hindre at flerspråklige barn detter ut av leken? I følge Statped (2020) trenger flerspråklige barn en god og solid start i barnehagen for å kunne føle på mestringsfølelse og vedlikeholde motivasjonen. For at dette skal være mulig må personalet ha kunnskap om hvert enkelt barns kulturelle bakgrunn og synliggjøre barnas ulikheter. Verdsette identiteten til alle barn ved å få barna til å respektere hverandres forskjeller. (Statped, 2020)

Den tredje og siste utfordringen informanten nevnte i intervjuet var personalressurs. Dette er det hen sa om slike utfordringer:

«Altfor lite samarbeids tid til å jobbe stadig vekk med hvordan man kan hjelpe minoritetsbarn å integreres in i barnegruppa. Alt handler om tid, vi har for lite voksne i barnehagen for å kunne gjøre det ideelle.»

Vedkommende nevner også begrepet godt er godt nok, at det er viktig å innse når godt er godt nok. En av de innsatsene pedagogisk leder sier de gjør i barnehagen er å søke om minoritetsmidler, som de bruker bevisst oppimot de minoritetsspråklige barna. De velger å bruke midlene til å kjøpe inn språkrike materiale. I følge Medietilsynet (2010) sin evaluering om minoritetsmidler, er formålet å med disse midlene slik: «Å bidra til fremvekst av medier for språklige minoriteter og til utvikling av redaksjonell kvalitet i disse slik at mediene kan fremme mulighetene for samfunnsdeltakelse og kulturell utfoldelse hos personer med minoritetsbakgrunn.» (Medietilsynet, 2010) Via minoritetsmidlene kan personalet støtte de flerspråklige barna med språket, og dermed få en større sjanse til å delta i lek. Personalressurs er en stor utfordring i barnehagen nevner informanten da store deler av barnehagehverdagen består av 2 voksne på 18 barn. Da er det klart at det blir utfordrende for de ansatte å støtte de flerspråklige barna i leken.

Hva jeg kunne ha gjort annerledes

Slik jeg forklarte i metodekapitlet tidligere, ble dette prosjektet ikke som forventet på grunn av COVID-19. Det er noe som jeg bare måtte se vekk fra og fortsette med å undersøke svaret til problemstillingen. Jeg føler nå at jeg kunne ha hatt flere intervju med flere ulike pedagogiske ledere i barnehage, for å kunne sammenligne svarene til informantene og få en mer utdypende analyse. På den andre siden var det utfordrende både med tanke på informanter og tid. Samtidig er jeg veldig fornøyd med selve intervjuet og føler selv at jeg fikk mye svar som jeg kunne analysere, for å så drøfte med teori og til slutt besvare problemstillingen min. Som jeg skrev tidligere var jeg kritisk til å ha et intervju over Skype. Dette er så klart noe som jeg hadde gjort annerledes hvis jeg hadde mulighet til det. Jeg ville møte informanten personlig for å skape en trygghet mellom oss før vi startet samtalen, slik at det skulle bli enklere for vedkommende å dele erfaringer.

Ifølge informanten opplevde vedkommende intervjuguiden noenlunde utfordrende. Dette var ikke noe jeg fokuserte på, men jeg ville ha åpne spørsmål slik at det var rom for oppfølgingsspørsmål. Det er kanskje noe jeg kunne ha gjort annerledes, men på den andre siden ville jeg ha en intervjuguide der jeg fikk svar på de forskningsspørsmålene jeg ville undersøke. Intervjuet ble likevel en utdypende samtale der jeg fikk gode svar på spørsmålene.

Kritisk til min tolkning av informantens svar

Med tanke på at jeg anvendte meg av en kvalitativ metode, er jeg kritisk til analysen av funnene med tanke på at jeg tolker hennes erfaringer om temaet. Slik Bergsland & Jæger ((2018) beskriver analysen delen av bacheloroppgaven, er det en utfordring å opprette et skille mellom informantens utsagn og tolkninger og mine egne tolkninger av disse i selve teksten. Dette er noe jeg hadde i bakhodet gjennom hele analyse og drøftings kapitlet, og føler selv jeg har klart å skape et skille der jeg viser hvordan jeg tolker hennes erfaringer og opplevelser. Drøftingen og analysen kan ha blitt påvirket av mine tolkninger av funnene. (Bergsland & Jæger, 2018, s. 82)

Konklusjon og oppsummering

Gjennom denne bacheloroppgaven har jeg intervjuet en pedagogisk leder og hatt en kvalitativ analyse der jeg analyserte funnene fra informanten ved hjelp av fargekoding. Alt dette for å utforske hva en pedagogisk leder gjør for å inkludere flerspråklige barn i leken. Jeg har drøftet funnene knyttet opp imot teori, og kan si at det meste av funnene går i tråd med teorien. Jeg skal nå legge frem hva jeg har funnet ut, altså hva en pedagogisk leder gjør for å inkludere flerspråklige barn i leken.

Mine funn er etter et intervju med en pedagogisk leder da jeg egentlig skulle ha observasjon som hoved metode. Funnene jeg nå kommer til å fremheve er da kun fra en pedagogisk leder sitt ståsted i barnehagehverdagen.

«Hva gjør pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i leken?»

Via analyse og drøftingsdelen kommer det klart frem at voksenrollen har en fremtredende betydning for flerspråklige barns deltakelse i lek. Synliggjøring av vennskap og avvisning i tidlig alder, er grunnleggende for at barn skal få innblikk i konsekvensene av deres handlinger. Informanten påpeker hvordan pedagogisk leder sammen med personalet arbeider aktivt med dette. Det er viktig at de voksne støtter barnas relasjoner og tilrettelegger for god kommunikasjon og dialog. For å kunne inkludere alle barn i leken, må pedagogisk leder sammen med personalet ha nok kunnskap og forståelse om lek. Barnehagelæreren må ha kjennskap til hvert enkelt barns egenskaper og personlighet, slik at de vet hva barn kan tilføre til barnegruppa. På denne måten kan pedagogisk leder tilrettelegge for inklusjon blant alle barn, spesielt flerspråklige. (Zachrisen, 2015, s.44)

Under drøftingen av funnene mine kommer det tydelig fram hvor sentralt det er med tilretteleggelse av språkstimulerende aktiviteter i barnehagehverdagen. Rikelig bruk av konkrete, bruk av bøker, tegn-til-tale og forutsigbare hverdagsrutiner, vil hjelpe og støtte minoritetsspråklige barn både i barnegruppa og i leken. Det vil føre til trygghet og tilhørighet til barnegruppa. Alle barn trenger å føle seg verdt i fellesskapet. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver påpeker hvor viktig det er for hvert enkelt barn å føle en tilhørighet til barnehagen. Alle barn skal bli sett, hørt og oppmuntret i alle slags aktiviteter i hverdagen. Pedagogisk leder og personalet må reflektere over sine egne holdninger slik at de møter barna med respekt og omsorg. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10)

Et annet tiltak som pedagogisk leder gjør for å skape deltakelse blant flerspråklige barn i leken, er lekegrupper og tilføring av attraktive lekematerialer. Det er barnehagelærerens ansvar å bli kjent med barnets personlighet for kunne støtte minoritetsspråklige barn i leken. Pedagogisk leder må støtte personalgruppa i å tørre å si ifra til barn som hjelpe andre barn. Tørre å si til barn at å inkludere andre barn i leken er tørre å være snill. Synliggjøre ulikhetene til hvert enkelt barn som noe positivt og spennende. (Fandrem, 2014, s. 282)

En inkluderende barnehage legger til rette for at både læringsmiljøet og lekemiljøet passer for hvert enkelt barn. Et godt lekemiljø må prioriteres for å skape deltakelse hos alle barn på lekearenaen. (Moe & Valseth, 2014, s. 354) Viktigheten av et positivt lekemiljø fremheves også i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. (Kunnskapsdepartementet, 2017) Et lekemiljø der barn kan skape egne lekeverdener er grunnleggende for vennskap og tilhørighet til barnehagen. Leken er utrolig viktig for barn fra tidlig alder, et godt og aksepterende lekemiljø vil gjøre det lettere for flerspråklige barn å delta i leken. (Öhman, 2012, s. 217)

Det som kommer betydelig frem i funnene mine er hvor grunnleggende språket er for den essensielle rolleleken. Rolleleken er noe av det viktigste som barn opplever i livet sitt, det er der de får erfare dialogsituasjoner i samspill med andre. (Haugstad, 2014, s. 43) Språket og personlighet sier informanten er det som betyr mest for inklusjon i rolleleken.

Det er mye en pedagogisk leder kan gjøre for å inkludere flerspråklige barn i leken, men det har vist seg være flere utfordringer som gjør det vanskelig i praksis. Jeg mener det er viktig å poengtere utfordringene for å kunne forstå realiteten i arbeidet til en pedagogisk leder. Både språket og ulike kulturer gjør det vanskelig for minoritetsspråklige barn å delta i lek. Ulike kulturforståelser og lekeforståelser gjør at flerspråklige barn fort ikke forstår innholdet i leken. De trenger de voksne til å være tett på i frileken for å hindre eksklusjon. Med tanke på hvor få voksne det er i en barnegruppe, blir dette fort krevende å utføre i praksis. (Bergersen, 2017, s. 14)

Det er mye en pedagogisk leder kan gjøre for å inkludere flerspråklige barn i leken. Funnene mine belyser hvordan de jobber for å skape et inkluderende fellesskap i barnehagen.

Pedagogisk leder viser omsorg og synliggjør flerspråklige barns forskjeller ved å fokusere på verdiene og grunnsynet til barnehagen. De fokuserer på at barna lærer hvordan handlingene deres kan skape konsekvenser hos andre. Pedagogisk leder anvender seg av midler for å støtte de voksnes arbeid med inkludering av flerspråklige barn.

Så, for å konkludere bacheloroppgaven min, hva gjør pedagogisk leder for å inkludere barn i leken? Pedagogisk leder legger til rette for positive leke opplevelser ved å synliggjøre vennskap, avvisning, ulik kulturell bakgrunn og forskjellene hos hvert enkelt barn. For å skape inklusjon hos flerspråklige barn trenger de en støttende voksen som er lyttende og forståelsesfull. Jeg har funnet ut under dette prosjektet hvor viktig kompetansen til barnehagelæreren er for at barn skal bli trygg i hverdagen. Det er mye en pedagogisk leder kan gjøre for å inkludere flerspråklige barn i leken og det er en kontinuerlig prosess som vil ha stor betydning for barnehageprofesjonen. Men, det aller viktigste er å vise aksept og omsorg ovenfor hvert enkelt barn, slik at de får et godt selvbilde og kan være stolt av sitt unike selv.

Litteratur

Bergersen, A. (2017). *Global forståelse. Barnehagelæreren som kulturell brobygger* Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Braaland, N. (2005). *Tegn-til-tale – For alle. En vei til talespråket* (2.utg.) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2.utg.) Oslo: Universitetsforlaget.

Fandrem, H. (2014). Forstå og gjøre seg forstått. Omsorg og tilrettelegging for barn med minoritetsbakgrunn. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis.* (ss. 269-293). Bergen: Fagbokforlaget.

Haugstad, O. (2014). *Språk og skriftstimulerende aktiviteter i barnehagen* Kristiansand: Pedagogisk Forlag.

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Medietilsynet (2010) Evaluering av støtteordninger for minoritetsspråklige midler. Juni 2012

Hentet fra

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/medier/rapporter/evaluering_minoritetsspraaklige_medier.pdf

Moe, M. & Valseth, L. M. (2014). En barnehage for alle – med inkludering som overordnet mål. I P. Sjøvik (red.). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3.utg.) (ss. 353-376). Oslo: Universitetsforlaget.

NOU. (2010:7). Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringsystemet.

Solli, K. A. (2014). En barnehage for alle – hvem er «alle», og hvem er de «andre»? Utfordringer i inkluderende praksiser. I D.M. Bergsland & H. Jæger (red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (ss.106-112). Oslo: CAPPELEN DAMM AS.

Statped. (2020.20.02). [Flerspråklighet og inkludering]. Hentet [20.05.20] fra [\[https://www.statped.no/flerspraklighet/flerspraklighet-og-inkludering/\]](https://www.statped.no/flerspraklighet/flerspraklighet-og-inkludering/).

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3.utg.) Bergen: Fagbokforlaget.

Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek? Interetniske møter i barnehagen* Oslo: Universitetsforlaget AS.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke* Oslo: Pedagogisk Forum.

Vedlegg

Intervjuguide

Barna i leken

1. Hvilke erfaringer har dere med flerspråklige barn i barnehagen?
 - I forhold til leken
 - Inkludering og ekskludering
 - utfordringer
 - Personalgruppa
 - Barnegruppa

2. Hva gjør dere i situasjoner der barn har lite motivasjon, ikke tar noe initiativ til å leke?

3. For at barn skal kunne leke mest mulig trenger de lekemotivasjon, hva gjør dere for å oppnå motivasjon blant barna?
 - Inkludere og ekskludere
 - Lekemiljø
 - Varierte lekeaktiviteter
 - utfordringer?

Leder perspektiv

1. Hva legger du i begrepet inkludering?
 - Hvordan ser du at barnet er inkludert
 - Definisjonen på et inkludert barn

2. Hvilke erfaringer har du som pedagogisk leder med flerspråklige barn?
 - I forhold til barnegruppa
 - I forhold til styrer og personalgruppa
 - utfordringer

Samarbeidet mellom de ansatte

1. Hva mener dere er et godt lekemiljø?
 - Eksempel
 - Utfordringer
 - Samarbeid mellom dere
 - Hovedfokus
 - Repetisjon, variasjon, refleksjon, trygghet

Minoritetsbarn og familier

2. Hva gjør dere for å synliggjøre minoritetsbarn i forhold til bakgrunn, kultur og språk?
 - Markering i forhold til helligdager, religion og kultur
 - Foreldresamarbeid
3. Finnes det konkrete tiltak som dere utfører for å inkludere minoritetsbarn i barnegruppa?

Praksisfortelling

1. Har du noen praksisfortellinger som viser hvordan du/dere jobber med akkurat inkludering i lek med flerspråklige barn?

Samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Inkludering av flerspråklige barn i leken»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan en pedagogisk leder jobber med å inkludere flerspråklige barn i leken. I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Det jeg vil med bacheloroppgaven min er å se måter man kan arbeide med flerspråklige barn, hvordan kan man aktivt motivere barn til å være med på leken og skape et godt lekemiljø som inkluderer alle barn. Jeg vil gjøre intervju med pedagogisk leder, tenkte egentlig å ha observasjon som hovedfokus i oppgaven, men på grunn av COVID-19 så måtte jeg endre metoden min. Tenker å se om det er nok med et intervju med en pedagogisk leder, hvis ikke tenker jeg å se om det er mulig og ha to intervju med samme pedagogisk leder eller spørre noen andre om de vil delta i bachelorprosjektet mitt.

Problemstillinger jeg har tenkt ut hittil er:

«Hvordan jobber pedagogisk leder med flerspråklige barn for å inkludere dem i leken?»

«Hva gjør pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i leken?»

Forskningsspørsmål angående prosjektet:

«Blir minoritetsbarn ekskludert i leken når de ikke kan språket leken lekes på?»

«Hvordan arbeider barnehagen med å forebygge ekskludering i barnegruppa?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden jeg har valgt er intervju med en pedagogisk leder, på grunn av COVID-19 så kan vi ikke møtes og ha et vanlig intervju, derfor har jeg valgt å ta intervjuet over Skype eller telefon. Hva enn som måtte føles best for intervjudeltakeren. Jeg tenker å skrive ned notater på ark under selve intervjuet. Jeg har rundt 10 spørsmål som jeg vil spørre under intervjuet. Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du svarer på rundt 10 spørsmål om flerspråklige barn i leken. Det vil ta ca. 30-45 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål under temaene «Barna i leken, personalet og flerspråklige barn.»

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Veilederne mine vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon. Jeg kommer til å skrive en kode istedenfor dine personopplysninger, så ingen vil kunne få tilgang til de eller hvem du er.